ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
F. G. JACOBS
της 21ης Νοεμβρίου 1991 *

Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

1. Στην παρούσα υπόθεση η Επιτροπή ζητεί να αναγνωριστεί ότι η Ελληνική Δημοκρατία, μη λαμβάνοντας τα μέτρα που είναι αναγκαία για τη συμμόρφωσή της προς:

α) την απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Μαρτίου 1988, 147/86, Επιτροπή κατά Ελλάδος (Συλλογή 1988, σ. 1637)·

β) την απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Ιουλίου 1988, 38/87, Επιτροπή κατά Ελλάδος (Συλλογή 1988, σ. 4415),

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 171 της Συνθήκης ΕΟΚ.

2. Στην υπόθεση 147/86 το Δικαστήριο έκρινε ότι:

« 1) η Ελληνική Δημοκρατία, απαγορεύοντας στους υπηκόους των άλλων κρατών μελών την ίδρυση φροντιστηρίων και ιδιωτικών σχολών μουσικής και χορού και την παροχή κατ' οίκον διδασκαλίας, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 52 και 59 της Συνθήκης·

2) η Ελληνική Δημοκρατία, απαγορεύοντας ή περιορίζοντας στους υπηκόους των άλλων κρατών μελών που απασχολούνται ήδη στην Ελλάδα και στα μέλη των οικογενειών τους να προσλαμβάνονται ως διευθυντές και διδακτικό προσωπικό σε φροντιστήρια και σε ιδιωτικές σχολές μουσικής και χορού, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 48 της Συνθήκης. »

3. Στην υπόθεση 38/87 το Δικαστήριο έκρινε ότι:

« 1) η Ελληνική Δημοκρατία, διατηρώντας σε ισχύ διατάξεις που δεν θεσπίζουν ρητά το δικαίωμα των υπηκόων των άλλων κρατών μελών να εγγράφονται στο Τεχνικό Επιμελητήριο ως τακτικά μέλη, ενώ η εγγραφή υπ' αυτή την ιδιότητα αποτελεί προϋπόθεση της προσβάσεως στα επαγγέλματα του αρχιτέκτονα, του πολιτικού μηχανικού και του τοπογράφου και της ασκήσεώς τους στην Ελληνική Δημοκρατία τις οποίες και διευκολύνει, παρέβη τις διατάξεις που υπέχει από τα άρθρα 52 και 59 της Συνθήκης ΕΟΚ·

2) η Ελληνική Δημοκρατία, διατηρώντας σε ισχύ διατάξεις που εξαρτούν την πρόσβαση στο επάγγελμα του δικηγόρου

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

και την άσκησή του από την κατοχή της ελληνικής ιθαγένειας, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 52 και 59 της Συνθήκης ΕΟΚ. »

4. Η Επιτροπή, αφού δεν έλαβε καμιά πληροφορία από τις ελληνικές αρχές σχετικά με τη συμμόρφωση προς τις αποφάσεις αυτές, κάλεσε την Ελλάδα, με έγγραφο της 26ης Μαΐου 1989, να διατυπώσει τις παρατηρήσεις της.

5. Με έγγραφο της 4ης Αυγούστου 1989 η Ελλάδα πληροφόρησε την Επιτροπή ότι η συμμόρφωση προς την απόφαση επί της υποθέσεως 147/86 θα απαιτούσε τροποποίηση νομοθεσίας που ίσχυε επί δεκαετίες. Ο συντάκτης του εγγράφου παρατήρησε επίσης ότι κατά της ανωτέρω αποφάσεως εκκρεμούσαν τριτανακοπές. Ανέφερε, περαιτέρω, ότι, επειδή η Ελληνική Κυβέρνηση είχε σχηματιστεί για σύντομο χρονικό διάστημα και για την εκτέλεση ειδικών εργασιών, δεν θα ήταν δυνατή η θέσπιση νομοθεσίας για τόσο ειδικά θέματα. Στο έγγραφο δεν αναφέρονταν τα μέτρα που ενδεχομένως θα λαμβάνονταν προς συμμόρφωση με την απόφαση επί της υποθέσεως 38/87.

6. Στις 22 Ιανουαρίου 1990 η Επιτροπή εξέδωσε αιτιολογημένη γνώμη αναφέροντας ότι η Ελλάδα, μη λαμβάνοντας τα μέτρα που είναι αναγκαία για τη συμμόρφωση προς τις ανωτέρω αποφάσεις, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 171 της Συνθήκης. Η Επιτροπή κάλεσε την Ελλάδα να λάβει τα αναγκαία μέτρα εντός δύο μηνών.

7. Με έγγραφο της 30ής Μαρτίου 1990 η Ελλάδα ζήτησε από την Επιτροπή να της χορηγήσει περαιτέρω προθεσμία δύο μηνών για να συμμορφωθεί προς την απόφαση επί της υποθέσεως 147/86 και μία εύλογη προθεσμία για να συμμορφωθεί προς την απόφαση επί της υποθέσεως 38/87, όσον αφορά την πρόσβαση στα επαγγέλματα του αρχιτέκτονα, του πολιτικού μηχανικού και του τοπογράφου. Ανέφερε, περαιτέρω, ότι είχε πληροφορήσει την Επιτροπή τον Απρίλιο 1989 ότι, ως προς την πρόσβαση στο επάγγελμα του δικηγόρου, είχε συμμορφωθεί προς την απόφαση του Δικαστηρίου επί της υποθέσεως 38/87 με το προεδρικό διάταγμα 172 της 2ας Μαρτίου 1989.

8. Με περαιτέρω έγγραφο της 12ης Ιουνίου 1990 η Ελλάδα πληροφόρησε την Επιτροπή ότι οι αρμόδιες αρχές είχαν κινήσει διαδικασίες που θα εξασφάλιζαν την πλήρη εφαρμογή της αποφάσεως επί της υποθέσεως 147/86.

9. Η Επιτροπή άσκησε προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου στις 23 Οκτωβρίου 1990. Ζητεί από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι η Ελλάδα, μη θεσπίζοντας τα μέτρα που είναι αναγκαία για τη συμμόρφωση προς την απόφαση του Δικαστηρίου επί της υποθέσεως 147/86 και προς την απόφαση επί της υποθέσεως 38/87, όσον αφορά την πρόσβαση στα επαγγέλματα του αρχιτέκτονα, του πολιτικού μηχανικού και του τοπογράφου, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 171 της Συνθήκης. Η Επιτροπή παραδέχεται σιωπηρά ότι η Ελλάδα, με την έκδοση του προεδρικού διατάγματος 172, συμμορφώθηκε προς την απόφαση επί της υποθέσεως 38/87, όσον αφορά την πρόσβαση στο επάγγελμα του δικη-

γόρου. Η Επιτροπή ζητεί επίσης από το Δικαστήριο να καταδικάσει την Ελλάδα στα δικαστικά έξοδα.

10. Αμυνόμενη κατά της προσφυγής η Ελλάδα αναφέρει ότι τα αρμόδια υπουργεία επεξεργάζονται τροποποίηση της ελληνικής νομοθεσίας προς συμμόρφωση με τις αποφάσεις του Δικαστηρίου. Αναφέρει περαιτέρω ότι έχει ήδη πληροφορήσει την Επιτροπή ότι επεξεργάζεται τροποποίηση της οικείας νομοθεσίας και ότι απομένει να περατωθεί η νομοπαρασκευαστική διαδικασία. Καλεί, επομένως, το Δικαστήριο να απορρίψει την προσφυγή και να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

11. Κατά τη σημερινή προφορική διαδικασία ο εκπρόσωπος της Ελληνικής Κυβερνήσεως επιβεβαίωσε ότι δεν έχουν ακόμη θεσπιστεί τα αναγκαία νομοθετικά μέτρα. Είναι αναμφισβήτητο ότι η προσφυγή της Επιτροπής πρέπει να γίνει δεκτή. Θα παρατηρήσω συναφώς τα εξής.

12. Πρώτον, για τη συμμόρφωση προς απόφαση του Δικαστηρίου αναγνωρίζουσα ότι το εθνικό δίκαιο δεν είναι σύμφωνο προς το κοινοτικό δεν αρκεί η δήλωση της προθέσεως τροποποιήσεως της οικείας νομοθεσίας. Η τροποποιητική νομοθεσία πρέπει να έχει πράγματι θεσπιστεί και τεθεί σε ισχύ.

13. Δεύτερον, το γεγονός ότι η νομοθεσία που κρίθηκε αντίθετη προς το κοινοτικό δίκαιο ίσχυε επί πολλές δεκαετίες στερείται σημασίας, όπως και το γεγονός ότι η Κυβέρνηση σχηματίστηκε για σύντομο χρονικό διάστημα και για την εκτέλεση συγκεκριμένων εργασιών. Ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλεστεί διατάξεις, πρακτικές ή περιστάσεις της εσωτερικής του έννομης τάξης προκειμένου να δικαιολογήσει τη μη συμμόρφωσή του προς τις υποχρεώσεις που υπέχει από το κοινοτικό δίκαιο.

14. Τρίτον, η άσκηση τριτανακοπής κατά αποφάσεως, σύμφωνα με το άρθρο 39 του Πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου της ΕΟΚ, δεν έχει αυτομάτως ανασταλτικό αποτέλεσμα. Είναι ακριβές ότι το Δικαστήριο μπορεί, κατά το άρθρο 97, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, να διατάξει την αναστολή της εκτελέσεως κατόπιν αιτήσεως του τριτανακόπτοντος. Ωστόσο, τέτοια διάταξη δεν εκδόθηκε ούτε ζητήθηκε για την απόφαση επί της υποθέσεως 147/86. Εν πάση περιπτώσει οι τριτανακοπές απορρίφθηκαν στις 6 Δεκεμβρίου 1989 (Συλλογή 1989, σ. 4103, 4111 και 4119).

15. Τέταρτον, μολονότι το άρθρο 171 δεν προβλέπει ειδική προθεσμία για τη θέσπιση των μέτρων που είναι αναγκαία για τη συμμόρφωση προς απόφαση του Δικαστηρίου, η θέσπιση των μέτρων αυτών «πρέπει να αρχίσει αμέσως και να περατωθεί το συντομότερο δυνατό»: βλ. για παράδειγμα υπόθεση 160/85, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 1986, σ. 3245).

16. Προτείνω, επομένως, στο Δικαστήριο:

« 1) να αναγνωρίσει ότι η Ελληνική Δημοκρατία, μη θεσπίζοντας τα μέτρα που είναι αναγκαία για τη συμμόρφωση προς την απόφαση του Δικαστηρίου επί της υποθέσεως 147/86, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 171 της Συνθήκης·

2) να αναγνωρίσει ότι η Ελληνική Δημοκρατία, παραλείποντας να συμμορφωθεί προς την απόφαση του Δικαστηρίου επί της υποθέσεως 38/87, ως προς την πρόσβαση στα επαγγέλματα του αρχιτέκτονα, του πολιτικού μηχανικού και του τοπογράφου, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 171 της Συνθήκης·

3) να καταδικάσει την Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα. »